

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

7. september 2023 *

»Præjudiciel forelæggelse – fælles landbrugspolitik – Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) – støtte til udvikling af landdistrikterne – betalinger for dyrevelfærd – forordning (EF) nr. 1974/2006 – artikel 44, stk. 1, artikel 44, stk. 2, litra a) – artikel 47, stk. 1 – overdragelse af landbrugsbedriften til en ny støttemodtager – denne støttemodtagers senere indstilling af sin landbrugsvirksomhed – »force majeure eller ekstraordinære omstændigheder« – forpligtelse til at tilbagebetale en del af eller hele den modtagne støtte – proportionalitetsprincippet«

I sag C-169/22,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Curtea de Apel București (appeldomstolen i Bukarest, Rumænien) ved afgørelse af 19. november 2020, indgået til Domstolen den 4. marts 2022, i sagen

Fractal Insolvență SPRL, som kurator for Groenland Poultry SRL,

mod

Agencia de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Dâmbovița,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, P.G. Xuereb, og dommerne T. von Danwitz (refererende dommer) og A. Kumin,

generaladvokat: A. Rantos,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Fractal Insolvență SPRL, som likvidator for Groenland Poultry SRL, ved avocat A. Rusu,

* Processprog: rumænsk.

- Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Dâmbovița ved C.A. Gârleanu, som befuldmægtiget,
- den rumænske regering ved R. Antonie, E. Gane og O.-C. Ichim, som befuldmægtigede,
- den græske regering ved E.E. Krompa, E. Leftheriotou og M. Tassopoulou, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved T. Isacu de Groot og A. Sauka, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 9. marts 2023,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 44, stk. 2, litra a), og artikel 47, stk. 1, i Kommissionens forordning (EF) nr. 1974/2006 af 15. december 2006 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 1698/2005 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) (EUT 2006, L 368, s. 15), som ændret ved Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 679/2011 af 14. juli 2011 (EUT 2011, L 185, s. 57) (herefter »forordning nr. 1974/2006«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Fractal Insolvență SPRL, som likvidator for Groenland Poultry SRL, og Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Dâmbovița (agenturet for betalinger og indgreb til fordel for landbruget – distriktscentret i Dâmbovița, Rumænien) (herefter »APIA«) vedrørende sidstnævntes afgørelser, hvorved Groenland Poultry, fordi dette selskab indstillede sin landbrugsvirksomhed, blev pålagt at tilbagebetale hele den støtte, der var ydet til dyrevelfærd i løbet af den femårige forpligtelsesperiode.

Retsforskrifter

EU-retten

Forordning nr. 1698/2005

- 3 Rådets forordning (EF) nr. 1698/2005 af 20. september 2005 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) (EUT 2005, L 277, s. 1), som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 74/2009 af 19. januar 2009 (EUT 2009, L 30, s. 100) (herefter »forordning nr. 1698/2005«), blev ophævet ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 1698/2005 (EUT 2013, L 347, s. 487). I henhold til artikel 88 i forordning 1305/2013 fandt forordning nr. 1698/2005 imidlertid fortsat anvendelse på operationer, der gennemføres i henhold til de programmer, som Kommissionen havde godkendt i henhold til denne forordning inden den 1. januar 2014.

4 Artikel 36, litra a), nr. v), i forordning nr. 1698/2005 bestemte, at støtten til forbedring af miljøet og landskabet vedrørte foranstaltninger for bæredygtig anvendelse af landbrugsarealer gennem betalinger for dyrevelfærd.

5 Den nævnte forordnings artikel 40 bestemte:

»1. Betalinger for dyrevelfærd i henhold til artikel 36, litra a), nr. v), ydes til landbrugere, som frivilligt påtager sig forpligtelser på dyrevelfærdsområdet.

2. Betalinger for dyrevelfærd ydes kun for forpligtelser, der er mere vidtgående end de relevante obligatoriske normer [...] og andre relevante obligatoriske krav, der er fastsat i national lovgivning og anført i programmet.

Forpligtelserne skal som hovedregel efterleves i en periode på mellem fem og syv år. [...]

3. Betalingerne ydes på årsbasis og skal dække ekstraomkostninger og indkomsttab som følge af de påtagne forpligtelser. Om nødvendigt kan de også dække transaktionsomkostninger.

Støtten må ikke overstige det maksimumsbeløb, der er fastsat i bilag I.«

6 I artikel 74, stk. 1, i forordning nr. 1698/2005 var fastsat følgende:

»Medlemsstaterne vedtager alle love og administrative bestemmelser [...] for at sikre sig, at Fællesskabets finansielle interesser beskyttes effektivt.«

Forordning nr. 1974/2006

7 Forordning nr. 1974/2006 blev ophævet ved Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 807/2014 af 11. marts 2014 om supplerende bestemmelser til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1305/2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) og om indførelse af overgangsbestemmelser (EUT 2014, L 277, s. 1). I henhold til artikel 19 i delegeret forordning nr. 807/2014 fandt forordning nr. 1974/2006 imidlertid fortsat anvendelse på operationer, der gennemføres i henhold til programmer, som Kommissionen har godkendt i henhold til forordning (EF) nr. 1698/2005 inden den 1. januar 2014.

8 Artikel 1 i forordning nr. 1974/2006 var affattet således:

»Denne forordning indeholder gennemførelsesbestemmelser til forordning (EF) nr. 1698/2005 for så vidt angår principperne og de generelle regler for støtte til landdistriktsudvikling, særlige og fælles bestemmelser om foranstaltninger til udvikling af landdistrikterne samt bestemmelser om støtteberettigelse og administrative bestemmelser, dog ikke bestemmelser om kontrol.«

9 Artikel 44 i forordning nr. 1974/2006 foreskrev:

»1. Hvis støttemodtageren i perioden for en forpligtelse, der er indgået som en betingelse for at modtage støtte, overdrager hele eller en del af bedriften til en anden, kan sidstnævnte overtage forpligtelsen for den resterende del af perioden. Overtages forpligtelsen ikke, skal støttemodtageren tilbagebetale den modtagne støtte.

2. Medlemsstaterne kan vælge ikke at kræve tilbagebetaling som nævnt i stk. 1 i følgende tilfælde:

- a) hvis modtageren allerede har opfyldt en betydelig del af den pågældende forpligtelse og endeligt indstiller sin landbrugsvirksomhed, og det ikke er muligt for efterfølgeren at overtage forpligtelsen
- b) hvis en del af en modtagers bedrift overdrages i løbet af forlængelsesperioden for forpligtelsen i overensstemmelse med artikel 27, stk. 12, andet afsnit, og hvis overdragelsen ikke omfatter mere end 50% af det areal, der var omfattet af forpligtelsen før forlængelsen
- c) hvis hele eller en del af en modtagers bedrift overdrages til en organisation, der har naturforvaltning som hovedformål for at bevare miljøet, forudsat at hensigten med overdragelsen er at gennemføre en vedvarende ændring af arealanvendelsen med henblik på naturbevaring, og den samtidig indebærer en betydelig miljøfordel.

3. Er der kun tale om mindre ændringer af forholdene på bedriften, kan medlemsstaterne træffe særlige foranstaltninger for at undgå, at anvendelsen af stk. 1 får urimelige følger i betragtning af den indgåede forpligtelse.

En reduktion af bedriftens areal på op til 10% af det forpligtede areal betragtes som en mindre ændring i forbindelse med første afsnit.«

10 Nævnte forordnings artikel 47 fastsatte følgende:

»1. Medlemsstaterne kan bl.a. anerkende følgende kategorier af force majeure eller ekstraordinære omstændigheder, hvor de ikke vil kræve tilbagebetaling af støtte, der er udbetalt til støttemodtageren:

- a) støttemodtagerens død
- b) støttemodtagerens uarbejdsdygtighed i længere tid
- c) ekspropriation af en væsentlig del af bedriften, hvis en sådan ekspropriation ikke kunne forudses på tidspunktet for forpligtelsens indgåelse
- d) en alvorlig naturkatastrofe, der i væsentlig grad berører arealer på [bedriften]
- e) ødelæggelse af stalde på bedriften ved ulykke
- f) en epizooti, der rammer hele landbrugerens besætning eller en del af denne.

2. Støttemodtageren eller dennes befuldmægtigede indberetter tilfældet af force majeure eller de ekstraordinære omstændigheder til den kompetente myndighed skriftligt og med dokumentation, som myndigheden anser for tilstrækkelig, senest ti arbejdsdage efter det tidspunkt, hvor støttemodtageren eller dennes befuldmægtigede er i stand hertil.«

Forordning (EF) nr. 65/2011

- 11 Kommissionens forordning (EU) nr. 65/2011 af 27. januar 2011 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 1698/2005 for så vidt angår kontrol og krydsoverensstemmelse i forbindelse med støtteforanstaltninger til udvikling af landdistrikterne (EUT 2011, L 25, s. 8) blev med virkning fra den 1. januar 2015 ophævet ved Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 640/2014 af 11. marts 2014 om supplerende regler til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1306/2013 for så vidt angår det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem, betingelserne for afslag eller tilbagetrækning af betalinger og administrative sanktioner vedrørende direkte betalinger, støtte til udvikling af landdistrikterne og krydsoverensstemmelse (EUT 2014, L 181, s. 48). I henhold til artikel 43 i delegeret forordning nr. 640/2014 fandt forordning nr. 65/2011 imidlertid fortsat anvendelse i forbindelse med betalingsanmodninger og støtteansøgninger for 2014 og tidligere år.
- 12 Artikel 18 i forordning nr. 65/2011 var affattet således:

»1. Den støtte, der anmodes om, reduceres eller afslås, hvis følgende forpligtelser og kriterier ikke er opfyldt:

a) for de foranstaltninger, der er omhandlet i artikel 36, litra a), [...] nr. v), i forordning [...] nr. 1698/2005: de relevante obligatoriske standarder og mindstekrav til anvendelse af gødning og plantebeskyttelsesmidler, andre obligatoriske krav som omhandlet i [...] artikel 40, stk. 2, [...] i forordning [...] nr. 1698/2005 og forpligtelser, der går ud over sådanne standarder og krav eller

b) andre støtteberettigelseskriterier end dem, der vedrører arealstørrelse eller antal anmeldte dyr.

I tilfælde af flerårige forpligtelser anvendes der også støttenedsættelse, udelukkelse og tilbagebetaling på beløb, der allerede er udbetalt de foregående år i forbindelse med den pågældende forpligtelse.

2. Medlemsstaten inddriver og/eller afslår støtte eller bestemmer, med hvor meget støtten skal nedsættes, især under hensyntagen til, hvor alvorlig, omfattende og varig den konstaterede misligholdelse er.

[...]«

Gennemførelsesforordning (EU) nr. 809/2014

- 13 Artikel 8 i Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 809/2014 af 17. juli 2014 om gennemførelsesbestemmelser til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1306/2013 for så vidt angår det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem, foranstaltninger til udvikling af landdistrikterne og krydsoverensstemmelse (EUT 2014, L 227, s. 69) er affattet således:

»1. I denne artikel forstås ved:

a) »overdragelse af en bedrift«: salg, bortforpagtning eller en tilsvarende form for overdragelse af de pågældende produktionsenheder

- b) »overdrager«: den støttemodtager, hvis bedrift overdrages til en anden støttemodtager
- c) »erhverver«: den støttemodtager, til hvem bedriften overdrages.

2. Overdrages en bedrift i sin helhed fra en støttemodtager til en anden støttemodtager, efter at der er indgivet en støtteansøgning, ansøgning om støtte eller betalingsanmodning, og inden alle betingelserne for tildeling af støtte fra EGFL eller ELFUL er opfyldt, tildeles der ingen støtte fra EGFL eller ELFUL til overdrageren for den overtagne bedrift.

3. Beløb, der tildeles i medfør af overdragerens støtteansøgninger og bevillingsanmodninger, tildeles til erhververen, hvis:

a) erhververen inden for en frist, som medlemsstaterne fastsætter, underretter myndighederne om overdragelsen og anmoder om udbetaling af støtte fra EGFL og/eller ELFUL

b) erhververen forelægger den dokumentation, som den kompetente myndighed forlanger

c) alle betingelser for tildeling af støtte fra EGFL og/eller ELFUL er opfyldt for den overtagne bedrift.

4. Når erhververen underretter den kompetente myndighed og anmoder om udbetaling af støtte fra EGFL og/eller ELFUL i overensstemmelse med stk. 3, litra a):

a) overtager erhververen alle de rettigheder og forpligtelser, som overdrageren har over for myndighederne i henhold til det retsforhold, som etableres ved støtteansøgningen, ansøgningen om støtte eller betalingsanmodningen

b) anses alle de handlinger, der er nødvendige for tildeling af støtte fra EGFL og/eller ELFUL, og alle de erklæringer, som overdrageren har afgivet inden overdragelsen, ved anvendelsen af de pågældende EU-bestemmelser for at være foretaget eller afgivet af erhververen

[...]«

- 14 I henhold til artikel 76 i gennemførelsesforordning nr. 809/2014 finder denne anvendelse på støtteansøgninger, ansøgninger og støtte eller betalingsanmodninger for ansøgningsår eller præmieperioder, der begynder den 1. januar 2015.

Rumænsk ret

- 15 Artikel 17 i ordonanță de urgență a Guvernului nr. 66/2011 privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora (regeringens hastedekret nr. 66/2011 om forebyggelse, efterforskning og sanktionering af uregelmæssigheder opstået ved modtagelsen og anvendelsen af EU-midler og/eller nationale offentlige midler vedrørende disse) af 29. juni 2011 (*Monitorul Oficial al României*, del I, nr. 461 af 30.6.2011) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, fastsætter:

»Enhver foranstaltning, der træffes for at konstatere en uregelmæssighed og fastslå de deraf følgende budgetmæssige tilgodehavender, gennemføres under iagttagelse af proportionalitetsprincippet, idet

der tages hensyn til den således konstaterede uregelmæssigheds karakter og grovhed såvel som dens omfang og finansielle konsekvenser.«

- 16 Artikel 30, stk. 1, i ordonanța de urgență a guvernului nr. 3/2015 pentru aprobarea schemelor de plăți care se aplică în agricultură în perioada 2015-2020 și pentru modificarea art. 2 din Legea nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură (regeringens hastedekret nr. 3/2015 om godkendelse af støtteordningerne inden for landbruget i perioden 2015-2020 og om ændring af artikel 2 i lov nr. 36/1991 om landbrugsselskaber og andre former for sammenslutninger på landbrugsområdet) af 18. marts 2015 (*Monitorul Oficial al României*, del I, nr. 191 af 23.3.2015) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, foreskriver:

»Med henblik på finansiering, forvaltning og overvågning af den fælles landbrugspolitik kan »force majeure« og »ekstraordinære omstændigheder« navnlig anerkendes i følgende tilfælde:

[...]

f) ekspropriation af hele eller en væsentlig del af bedriften, hvis ekspropriationen ikke kunne forudses på dagen for indgivelse af ansøgningen.«

- 17 Artikel 31 i dette dekret har følgende ordlyd:

»1. Tilfælde af force majeure eller ekstraordinære omstændigheder meddeles APIA skriftligt, idet der vedlægges dokumentation for de i artikel 30, stk. 1, angivne situationers indtræden, senest 15 arbejdsdage fra det tidspunkt, hvor støttemodtageren eller dennes befuldmægtigede er i stand til at give en sådan meddelelse.

2. Hvis støttemodtageren eller dennes befuldmægtigede overskrider den i stk. 1 fastsatte frist, tages meddelelsen ikke i betragtning.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 18 Ved en støtteansøgning, der blev indgivet til APIA den 18. januar 2013, påtog selskabet Avicola Crevedia SA, der drev et fjerkræslagteri, sig i henhold til artikel 40 i forordning nr. 1698/2005 frivilligt forpligtelser på dyrevelfærdsområdet i en periode på fem år.
- 19 I løbet af den femårige forpligtelsesperiode blev hele den i hovedsagen omhandlede bedrift første gang overdraget til Abator Avicola Crevedia SRL, som overtog den nævnte forpligtelse den 15. november 2013, og anden gang til Groenland Poultry, som ligeledes overtog samme forpligtelse og registrerede denne hos APIA den 2. april 2015.
- 20 I denne forbindelse indgik Groenland Poultry den 30. marts 2015 to aftaler. For det første indgik selskabet en aftale om overdragelse af en landbrugsbedrift og om overtagelse af forpligtelser indgået med Abator Avicola Crevedia, som gav afkald på at modtage den støtte, som selskabet havde ansøgt om hos APIA den 13. november 2014, mens Groenland Poultry forpligtede sig til at opfylde de forpligtelser, som Abator Avicola Crevedia havde skrevet under på i støtteansøgningen, og godtgøre, at betingelserne for tildeling af støtte var opfyldt.

- 21 For det andet indgik Groenland Poultry en femårig lejekontrakt med Agroli Group SRL om leje af lokaler og produktionsfaciliteter i den nævnte bedrift tilhørende dette selskab, som var genstand for en insolvensprocedure, der var indledt den 6. marts 2014, idet denne aftale indeholdt en suspensiv betingelse til fordel for udlejer, hvorefter den nævnte aftale skulle godkendes af dette selskabs kreditorudvalg inden for rammerne af insolvensproceduren.
- 22 Ved betalingsbeslutning af 4. december 2015 udbetalte APIA 1 506 915,86 rumænske lei (RON) (ca. 337 000 EUR) til Groenland Poultry i henhold til støtteansøgningen af 13. november 2014. Efter at Groenland Poultry havde indgivet anmodning om udbetaling den 13. november 2015 og ændret denne den 15. juni 2016, udbetalte APIA tillige den 5. oktober 2016 850 673,62 RON (ca. 190 000 EUR) til Groenland Poultry og 375 941,35 RON (ca. 82 000 EUR) den 29. marts 2017 ved beslutning om førtidig udbetaling.
- 23 Da Groenland Poultry ikke havde indgivet anmodning om udbetaling for det femte forpligtelsesår, sendte APIA selskabet en meddelelse om manglende betalingsanmodning. Den 18. april 2017 meddelte den retslige likvidator for Groenland Poultry APIA, at selskabet var under konkursbehandling.
- 24 Den 21. april 2017 udstedte APIA i henhold til artikel 8 i forordning nr. 809/2014 fire rapporter om konstatering af uregelmæssigheder og om fastsættelse af budgetmæssige tilgodehavender og pålagde Groenland Poultry at tilbagebetale beløb på henholdsvis 6 940 168,72 RON (ca. 1 527 000 EUR), 4 562 717,78 RON (ca. 1 004 000 EUR), 1 506 915,86 RON og 850 673,62 RON fra det første til det fjerde forpligtelsesår med den begrundelse, at idet dette selskab var taget under konkursbehandling, drev det ikke længere virksomhed og kunne ikke godtgøre, at det ville opfylde den femårige forpligtelse.
- 25 Efter at APIA afviste Groenland Poultrys klager over disse rapporter, anlagde dette selskab et annullationssøgsmål til prøvelse af disse afgørelser om afvisning fra APIA ved Tribunalul București (retten i første instans i Bukarest, Rumænien), idet det navnlig gjorde gældende, at det var ude af stand til at fortsætte opfyldelsen af forpligtelsen i 2017 på grund af en »ekspropriation« som omhandlet i artikel 47, stk. 1, litra c), i forordning nr. 1974/2006 eller en lignende omstændighed, nemlig udlejerens meddelelse af 26. juli 2016 om, at den suspensive betingelse i lejekontrakten ikke var opfyldt, hvilken var ledsaget af en anmodning om, at Groenland Poultry skulle rømme stedet, på grund af den konkursbehandling, der var indledt mod Agroli Group den 9. maj 2016. Groenland Poultry gjorde endvidere gældende, at denne forordnings artikel 44, stk. 2, litra a), fandt anvendelse, og påberåbte sig en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet.
- 26 Ved dom af 26. oktober 2018 frifandt denne ret APIA i søgsmålet. Den fandt for det første, at Groenland Poultry i henhold til nævnte forordnings artikel 44 og artikel 8 i gennemførelsesforordning nr. 809/2014 havde erhvervet overdragerens rettigheder og overtaget vedkommendes forpligtelser samt implicit konsekvenserne af den manglende overholdelse af betingelserne for støtteberettigelse. Dernæst fandt den nævnte ret, at artikel 47, stk. 1, litra c), i forordning nr. 1974/2006 ikke fandt anvendelse i det foreliggende tilfælde, fordi de omstændigheder, som Groenland Poultry havde påberåbt sig med henblik på at blive fritaget for ansvar, ikke udgjorde en ekspropriation, som i national ret svarede til statens overtagelse af aktiver begrundet i almene interesser, og ikke var uforudsigelige på tidspunktet for indgåelsen af forpligtelsen. Disse omstændigheder var i øvrigt ikke blevet indberettet inden for den i forordningens artikel 47, stk. 2, fastsatte frist. Endelig var proportionalitetsprincippet blevet overholdt. Under henvisning til artikel 44, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1974/2006 anførte

samme ret, at det ikke var godtgjort, at betingelsen om, at en overtagelse af forpligtelsen ikke var mulig, var opfyldt, og at APIA havde handlet inden for rammerne af den skønsmargen, der er fastsat i denne artikel.

- 27 Idet Groenland Poultry har iværksat appel til prøvelse af denne dom ved den forelæggende ret, Curtea de Apel București (appeldomstolen i Bukarest, Rumænien), som træffer afgørelse i sidste instans, har denne ret anført, at det fremgår af ordlydsfortolkningen af denne forordnings artikel 47, stk. 1, at listen over tilfælde af »force majeure eller usædvanlige omstændigheder« i denne bestemmelse ikke er udtømmende, og at begreberne »force majeure« og »usædvanlige omstændigheder« i mangel af en henvisning til den nationale lovgivning ikke kan defineres under henvisning til denne lovgivning. Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt den omstændighed, at der i det foreliggende tilfælde var blevet indledt en insolvensbehandling af udlejerens ved indgåelsen af lejekontrakten, er til hinder for anvendelsen af den nævnte bestemmelse, idet den har bemærket, at APIA ikke fandt, at denne omstændighed udgjorde en hindring for overdragelsen af bedriften og udbetalingen af støtten til Groenland Poultry.
- 28 Den forelæggende ret er desuden i tvivl om den fortolkning, der skal anlægges af den nævnte forordnings artikel 44, stk. 1, og artikel 44, stk. 2, litra a), henset til proportionalitetsprincippet, i en sammenhæng, hvor APIA pålagde Groenland Poultry at tilbagebetale et beløb på i alt 14 236 417,32 RON (ca. 2 900 000 EUR), selv om selskabet faktisk kun havde modtaget et beløb på 2 658 185,04 RON (ca. 540 000 EUR), og forskellen mellem disse to beløb blev udbetalt til de tidligere støttemodtagere for de to første år af den femårige forpligtelse. Desuden blev denne forpligtelse overholdt i de første fire år, og Groenland Poultrys ophør af sin virksomhed i det sidste år af den nævnte forpligtelse synes at skyldes årsager, som selskabet ikke havde nogen indflydelse på.
- 29 Endelig har den forelæggende ret anført, at betingelsen om, at »det ikke er muligt for efterfølgeren at overtage forpligtelsen«, som omhandlet i denne bestemmelse, synes at kræve fremlæggelse af beviser snarere end et abstrakt bevis for, at der ikke findes nogen interesseret efterfølger. I denne henseende har den forelæggende ret præciseret, at Groenland Poultry har fremlagt dokumentation, der godtgør, at selskabet Vitall SRL var interesseret i at overtage samme forpligtelse, men ikke havde opnået de fornødne sanitære og veterinære godkendelser til overtagelsen af landbrugsvirksomheden trods samtykke fra Agroli Groups kreditorudvalg til udlejningen af de i hovedsagen omhandlede lokaler.
- 30 På denne baggrund har Curtea de Apel București (appeldomstolen i Bukarest) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 47, stk. 1, i [forordning nr. 1974/2006] fortolkes således, at tilfælde af »force majeure eller ekstraordinære omstændigheder« også omfatter en situation, hvor støttemodtageren mister brugsretten til lejede aktiver, fordi lejeaftalen opsiges som følge af, at ejeren af de udlejede aktiver (udlejerens) er insolvent?
- 2) Skal artikel 44, stk. 2, litra a), i [forordning nr. 1974/2006] i lyset af proportionalitetsprincippet fortolkes således, at såfremt en støttemodtagers bedrift – i perioden, hvor en forpligtelse, der er pålagt som betingelse for ydelse af støtte, udføres – helt eller delvist overdrages til en anden person, og denne anden støttemodtager, på trods af, at vedkommende allerede har opfyldt en betydelig del af den pågældende forpligtelse, indstiller sin landbrugsvirksomhed, og det ikke er muligt for efterfølgeren at overtage forpligtelsen, skal den person, der overtog [støtten], da alene tilbagebetale den støtte, som er ydet vedkommende (for den periode vedkommende var støttemodtager), eller tillige tilbagebetale den støtte, der er ydet til den første støttemodtager?

- 3) Hvilke betingelser skal den nationale ret tage hensyn til ved fortolkningen af artikel 44, stk. 2, litra a), i [forordning nr. 1974/2006] med henblik på at afgøre, hvorvidt »det ikke er muligt for efterfølgeren at overtage forpligtelsen«?

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

Formaliteten

- 31 APIA og den rumænske regering har bestridt, at det første spørgsmål kan antages til realitetsbehandling, med den begrundelse, at artikel 47, stk. 1, i forordning nr. 1974/2006, som dette spørgsmål vedrører, ikke finder anvendelse på tvisten i hovedsagen. Det fremgår således af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at Groenland Poultry ikke meddelte APIA, at der forelå omstændigheder, som udgjorde force majeure eller usædvanlige omstændigheder, inden for den frist, der er fastsat i denne forordnings artikel 47, stk. 2.
- 32 Det følger af fast retspraksis, at det inden for rammerne af det samarbejde mellem Domstolen og de nationale retter, der er indført i artikel 267 TEUF, udelukkende tilkommer den nationale ret, for hvilken tvisten er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, både om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, og relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse. Heraf følger, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål om EU-retten er relevante. Domstolen kan kun afvise at træffe afgørelse om et præjudicielt spørgsmål fremsat af en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 21.3.2023, Mercedes-Benz Group (Ansvar for fabrikanten af køretøjer udstyret med manipulationsanordninger), C-100/21, EU:C:2023:229, præmis 52 og 53 samt den deri nævnte retspraksis).
- 33 I det foreliggende tilfælde har den forelæggende ret i sin anmodning om præjudiciel afgørelse anført, at en fortolkning af artikel 47, stk. 1, i forordning nr. 1974/2006 er nødvendig med henblik på at træffe afgørelse i den appel, som er iværksat til prøvelse af den i nærværende doms præmis 26 nævnte dom afsagt af Tribunalul București (ret i første instans i Bukarest). Det fremgår imidlertid af denne anmodning, at selv om Groenland Poultry ifølge denne ret ikke havde underrettet APIA om de omstændigheder, der udgjorde force majeure eller usædvanlige omstændigheder, inden for den i denne forordnings artikel 47, stk. 2, fastsatte frist, hvilket dette selskab har bestridt, fandt den omtalte ret ligeledes, at nævnte forordnings artikel 47, stk. 1, ikke fandt anvendelse på tvisten i hovedsagen, eftersom de omstændigheder, som selskabet havde påberåbt sig, ikke udgjorde en ekspropriation som omhandlet i denne bestemmelse.
- 34 Det er således ikke åbenbart, at fortolkningen af den nævnte bestemmelse savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, eller at det i hovedsagen omhandlede problem er af hypotetisk karakter.

35 Det følger heraf, at det første spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

Realiteten

- 36 Indledningsvis fremgår det af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at Groenland Poultrys manglende mulighed for at fortsætte opfyldelsen af sin flerårige dyrevelfærdsforpligtelse indtil dens ophør skyldes den omstændighed, at Agroli Group efter dette selskabs konkurs opsagde den i hovedsagen omhandlede lejekontrakt. Det fremgår ligeledes af denne anmodning, at Agroli Group ved indgåelsen af lejeaftalen allerede var under insolvensbehandling, hvorfor aftalen var undergivet den suspensive betingelse, der er nævnt i denne doms præmis 21, og som gjorde det muligt for selskabet at bringe den til ophør.
- 37 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 47, stk. 1, i forordning nr. 1974/2006 skal fortolkes således, at fortabelsen af retten til at benytte lejede aktiver som følge af opsigelsen af lejekontrakten vedrørende disse aktiver, efter at udlejeren, som var under insolvensbehandling på tidspunktet for kontraktens indgåelse, er gået konkurs, udgør »force majeure eller usædvanlige omstændigheder« som omhandlet i denne bestemmelse.
- 38 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den nævnte bestemmelse ikke indeholder en udtømmende liste over begivenheder, der kan udgøre force majeure eller usædvanlige omstændigheder, således som det fremgår af udtrykket »bl.a.« i denne bestemmelse.
- 39 Ifølge Domstolens praksis foreligger der endvidere force majeure i tilfælde, der skyldes helt usædvanlige, uforudsigelige og uden for den pågældende erhvervsdrivendes vilje liggende omstændigheder, hvis følger trods enhver udvist agtpågivenhed kun ville have kunnet undgås ved helt uforholdsmæssige opofrelser fra denne (dom af 16.2.2023, Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond »Zemedelie«, C-343/21, EU:C:2023:111, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).
- 40 Eftersom en støttemodtagers manglende mulighed for at fortsætte opfyldelsen af en flerårig dyrevelfærdsforpligtelse skyldes opsigelsen af en lejekontrakt, efter at denne støttemodtagers medkontrahent gik konkurs, idet denne aftalepart var under insolvensbehandling, da disse parter indgik kontrakten, kan denne umulighed imidlertid ikke skyldes helt usædvanlige, uforudsigelige og uden for den pågældende erhvervsdrivendes vilje liggende omstændigheder, som omhandlet i denne retspraksis.
- 41 Henset til det ovenstående skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 47, stk. 1, i forordning nr. 1974/2006 skal fortolkes således, at fortabelsen af retten til at benytte lejede aktiver som følge af opsigelsen af lejekontrakten vedrørende disse aktiver, efter at udlejeren, som var under insolvensbehandling på tidspunktet for kontraktens indgåelse, er gået konkurs, ikke udgør »force majeure eller usædvanlige omstændigheder« som omhandlet i denne bestemmelse.

Det andet spørgsmål

Formaliteten

- 42 APIA og den rumænske regering har bestridt, at det andet spørgsmål kan antages til realitetsbehandling, med den begrundelse, at det vedrører fortolkningen af artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1974/2006, som ikke finder anvendelse på tvisten i hovedsagen. De har gjort gældende, at den rumænske lovgiver har valgt ikke i national ret at overtage de tilfælde, der er fastsat i denne bestemmelse, hvor medlemsstaterne kan vælge ikke at kræve tilbagebetaling som nævnt i denne artikels stk. 1.
- 43 I denne henseende fremgår det af dette spørgsmål og af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den forelæggende ret med det nævnte spørgsmål er i tvivl om fortolkningen af denne forordnings artikel 44, stk. 1 og 2, sammenholdt med proportionalitetsprincippet, der hører til EU-retten almindelige grundsætninger, og navnlig om forholdet mellem det princip, der er fastsat i dette stk. 1, og de undtagelser, der er fastsat i dette stk. 2.
- 44 Den forelæggende ret har i øvrigt præciseret, at udfaldet af den appelsag, som er indbragt for den, i vidt omfang afhænger af fortolkningen af forordningens artikel 44, stk. 2.
- 45 Det fremgår dermed ikke klart, at den af den forelæggende ret ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, eller at det i hovedsagen omhandlede problem er af hypotetisk karakter.
- 46 I overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 32, kan det andet spørgsmål følgelig antages til realitetsbehandling.

Realiteten

- 47 Indledningsvis bemærkes, at det af Domstolens faste praksis fremgår, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer denne at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen efter omstændighederne at omformulere de spørgsmål, den forelægges. Domstolen kan desuden inddrage EU-retlige regler, som den nationale ret ikke har henvist til i sine spørgsmål (dom af 15.7.2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).
- 48 Henset til de forhold, som den forelæggende ret har anført, således som de er gengivet i nærværende doms præmis 43, skal det i denne henseende lægges til grund, at denne ret med sit andet spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 44, stk. 1, og artikel 44, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1974/2006, sammenholdt med proportionalitetsprincippet, skal fortolkes således, at hvis en støttemodtager i perioden for en forpligtelse, der er indgået som en betingelse for at modtage støtte, overdrager bedriften til en anden, som frivilligt overtager denne forpligtelse, og som efterfølgende endeligt indstiller sin landbrugsvirksomhed, er sidstnævnte støttemodtager forpligtet til at tilbagebetale den modtagne støtte i henhold til den samlede forpligtelse, herunder de beløb, som de tidligere støttemodtagere har modtaget, selv om støttemodtageren allerede har opfyldt en betydelig del af den pågældende forpligtelse, og det viser sig umuligt at overtage denne forpligtelse.

- 49 Den rumænske regering, APIA og den græske regering har i deres skriftlige indlæg ligeledes henvist til artikel 18 i forordning nr. 65/2011, der i lighed med forordning nr. 1974/2006 fastsatte gennemførelsesbestemmelser til forordning nr. 1698/2005, men til forskel fra denne forordning ikke for så vidt angår anvendelsen af bl.a. de fælles og særlige bestemmelser om foranstaltninger til udvikling af landdistrikterne, men for så vidt angår kontrol og krydsoverensstemmelse i forbindelse med disse foranstaltninger. Artikel 44 i forordning nr. 1974/2006, hvis anvendelse på tvisten i hovedsagen er ubestridt, regulerer imidlertid specifikke situationer, som artikel 18 ikke omhandler, nemlig situationer, hvor en støttemodtagers bedrift overdrages i perioden for en forpligtelse, der er indgået som en betingelse for at modtage støtte. Den nævnte artikel 18 synes således ikke at være relevant i forhold til denne tvist.
- 50 I overensstemmelse med fast retspraksis skal der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot skal tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (dom af 14.10.2021, José Cánovas Pardo, C-186/18, EU:C:2021:849, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).
- 51 I denne forbindelse bestemmer artikel 44, stk. 1, i forordning nr. 1974/2006, at hvis støttemodtageren i perioden for en forpligtelse, der er indgået som en betingelse for at modtage støtte, overdrager bedriften til en anden, »kan sidstnævnte overtage forpligtelsen for den resterende del af perioden«, og at »[o]vertages forpligtelsen ikke, skal støttemodtageren tilbagebetale den modtagne støtte«.
- 52 Det fremgår af ordlyden af denne bestemmelse, at den i klare og præcise vendinger opstiller princippet om, at støttemodtageren er forpligtet til at tilbagebetale den modtagne støtte i tilfælde af overdragelse af bedriften til en anden person i forpligtelsesperioden, medmindre sidstnævnte overtager denne forpligtelse.
- 53 Det følger ligeledes heraf, således som generaladvokaten har anført i punkt 42 i forslaget til afgørelse, at den, der overtager bedriften, og som beslutter ligeledes at overtage den forpligtelse, som modtageren af støtte havde påtaget sig, indtræder i sidstnævntes sted for så vidt angår samtlige tilsagn og forpligtelser for den resterende del af perioden. I overensstemmelse med logikken bag den nævnte bestemmelse bliver denne person derfor for sit vedkommende støttemodtager og er i tilfælde af en senere overdragelse af bedriften til en anden person forpligtet til at tilbagebetale den modtagne støtte, medmindre sidstnævnte person selv overtager denne forpligtelse for den resterende periode og således frigør den pågældende for sine tilsagn og forpligtelser.
- 54 Artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1974/2006 foreskriver desuden, at »[m]edlemsstaterne kan vælge ikke at kræve tilbagebetaling som nævnt i stk. 1 i følgende tilfælde«, der er omhandlet i artikel 44, stk. 2, litra a)-c). I henhold til artikel 44, stk. 2, kan denne tilbagebetaling således ikke kræves, som det følger af litra a), »hvis modtageren allerede har opfyldt en betydelig del af den pågældende forpligtelse og endeligt indstiller sin landbrugsvirksomhed, og det ikke er muligt for efterfølgeren at overtage forpligtelsen«, som anført i litra b), hvis en del af en modtagers bedrift overdrages i løbet af forlængelsesperioden for forpligtelsen, og som angivet i litra c), hvis en modtagers bedrift overdrages til en organisation, der har naturforvaltning som hovedformål.
- 55 Artikel 44, stk. 3, i forordning nr. 1974/2006 giver i øvrigt medlemsstaterne mulighed for at træffe særlige foranstaltninger for at undgå, at anvendelsen af forordningens artikel 44, stk. 1, i tilfælde af mindre ændringer i bedriftens situation fører til u hensigtsmæssige resultater i forhold til de indgæede forpligtelser.

- 56 Det følger heraf, at artikel 44, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1974/2006 fastsætter fakultative undtagelser fra princippet om, at støttemodtageren skal tilbagebetale støtten i tilfælde af, at der sker overdragelse af bedriften, uden at erhververen overtager den flerårige forpligtelse, hvilke som sådanne skal fortolkes strengt.
- 57 Det fremgår ligeledes af en ordlydsfortolkning og en kontekstuel fortolkning af denne forordnings artikel 44, stk. 1, at hvis en støttemodtager i perioden for en forpligtelse, der er indgået som en betingelse for at modtage støtte, overdrager bedriften til en anden, som frivilligt overtager denne forpligtelse, og som efterfølgende endeligt indstiller sin landbrugsvirksomhed, er sidstnævnte støttemodtager forpligtet til at tilbagebetale den modtagne støtte i henhold til den samlede forpligtelse, herunder de beløb, som de tidligere støttemodtagere har modtaget, medmindre den pågældende medlemsstat har valgt ikke at kræve denne tilbagebetaling i henhold til undtagelserne i nævnte forordnings artikel 44, stk. 2 og 3.
- 58 I modsat fald vil sidstnævnte støttemodtager være forpligtet til at tilbagebetale hele den modtagne støtte, herunder fra de tidligere støttemodtagere, selv om modtageren allerede har opfyldt en betydelig del af den pågældende forpligtelse, og det ikke er muligt at overtage forpligtelsen.
- 59 For så vidt som Groenland Poultry i forbindelse med tvisten i hovedsagen har påberåbt sig anvendelsen af artikel 44, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1974/2006, mens den rumænske regering og APIA i deres indlæg for Domstolen har anført, at den rumænske lovgiver besluttede ikke at gennemføre undtagelsen ved denne bestemmelse i den nationale lovgivning, skal det præciseres, at gennemførelsen i den nationale lovgivning af denne artikel 44, stk. 2, litra a), ikke er obligatorisk. Det følger heraf, at medlemsstaterne hvad angår denne fakultative bestemmelse skal træffe det specifikke valg at gennemføre denne undtagelse i den nationale lovgivning. Hvis medlemsstaterne med henblik herpå kan vælge den retstekniske form, som de finder bedst egnet, skal de nationale foranstaltninger til gennemførelse af en sådan bestemmelse have en uomtvistelig bindende virkning og opfylde de krav om præcision og klarhed, der er nødvendige af hensyn til en klar retsstilling (jf. analogt dom af 4.6.2009, SALIX Grundstücks-Vermietungsgesellschaft, C-102/08, EU:C:2009:345, præmis 52 og 55-57 samt den deri nævnte retspraksis).
- 60 I mangel af nationale regler, der opfylder disse betingelser, kan en støttemodtager som Groenland Poultry således ikke påberåbe sig den nævnte bestemmelse for de nationale domstole.
- 61 Den fortolkning af artikel 44 i forordning nr. 1974/2006, der fremgår af denne doms præmis 57 og 58, er i overensstemmelse med formålene med den lovgivning, som artikel 44 er en del af.
- 62 Som generaladvokaten har anført i punkt 46 i forslaget til afgørelse, er det med henblik på det formål, hvortil støtten er modtaget, nemlig i overensstemmelse med artikel 36, litra a), nr. v), og artikel 40 i forordning nr. 1698/2005 at fremme dyrevelfærd, afgørende, at den flerårige forpligtelse opfyldes i hele perioden.
- 63 Domstolen har i øvrigt allerede understreget vigtigheden af at opfylde de flerårige forpligtelser indtil deres udløb, idet den har anført, at betingelserne for tildeling af støtte skal opfyldes i hele forpligtelsesperioden. Domstolen fandt navnlig, at hvis en af disse betingelser, såsom indgivelse af en årlig anmodning om betaling, ikke var blevet overholdt, selv om dette kun var sket én gang, kunne støtten ikke tildeles, uden at proportionalitetsprincippet er til hinder for, at støttemodtageren pålægges en fuldstændig tilbagebetaling (jf. i denne retning dom af 24.5.2012, Hehenberger, C-188/11, EU:C:2012:312, præmis 35-37, af 7.2.2013, Pusts, C-454/11, EU:C:2013:64, præmis 35-37, og af 26.5.2016, Ezernieki, C-273/15, EU:C:2016:364, præmis 41-46).

- 64 På samme måde taler formålet om en effektiv beskyttelse af Den Europæiske Unions finansielle interesser, som medlemsstaterne skal sikre, således som det fremgår af artikel 74, stk. 1, i forordning nr. 1698/2005, for en fortolkning af artikel 44 i forordning nr. 1974/2006, således som den fremgår af denne doms præmis 57 og 58. Det ville nemlig være let at omgå princippet om tilbagebetaling i sidstnævnte forordnings artikel 44, stk. 1, hvis den første støttemodtager overførte sin forpligtelse til en anden støttemodtager, og hvis denne straks opgav den flerårige forpligtelse inden dens udløb uden finansielle konsekvenser for nogen af dem.
- 65 Hvad endelig angår proportionalitetsprincippet bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at dette princip kræver, at EU-institutionernes retsakter skal være egnede til at nå de legitime mål, der forfølges med den omhandlede lovgivning, og ikke må gå ud over, hvad der er nødvendigt for at nå disse mål, hvorved det forudsættes, at såfremt det er muligt at vælge mellem flere egnede foranstaltninger, skal den mindst indgribende foranstaltning vælges, og de forvoldte ulemper må ikke være uforholdsmæssige i forhold til de tilsigtede mål (dom af 16.2.2022, Polen mod Parlamentet og Rådet, C-157/21, EU:C:2022:98, præmis 353 og den deri nævnte retspraksis). I det foreliggende tilfælde skal det bemærkes, at hvis en støttemodtager overdrager sin bedrift til anden person, der ikke overtager den flerårige forpligtelse for den resterende periode, gælder ikke blot, at medlemsstaterne i henhold til artikel 44, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1974/2006 kan beslutte ikke at kræve tilbagebetaling i henhold til denne forordnings artikel 44, stk. 1, men at den tilbagebetalingsforpligtelse, der følger af sidstnævnte bestemmelse, er hensigtsmæssig og nødvendig for at nå det formål om at fremme dyrevelfærden, hvortil støtten blev ydet. Denne tilbagebetalingsforpligtelse har nemlig til formål at sikre, at støttemodtageren gør alt, hvad der står i vedkommendes magt, for at opfylde den flerårige forpligtelse indtil dens udløb, hvilket ligeledes bidrager til en effektiv beskyttelse af Unionens finansielle interesser.
- 66 Den nævnte tilbagebetalingsforpligtelse går heller ikke ud over, hvad der er nødvendigt for at nå de mål, som den forfølger, som anført i foregående præmis. Det skal i denne forbindelse indledningsvis bemærkes, således som generaladvokaten har anført i punkt 51 i forslaget til afgørelse, at ordlyden af nævnte forordnings artikel 44, stk. 1, og dens logik er tilstrækkeligt klare og ubetingede til, at erhververen af bedriften kan forstå, at vedkommende, hvis denne beslutter også at overtage overdragerens flerårige forpligtelser, kan være forpligtet til at tilbagebetale den fulde støtte, herunder den, der er tildelt tidligere støttemodtagere.
- 67 Dernæst fastsætter artikel 8, stk. 4, i gennemførelsesforordning nr. 809/2014, der ligeledes er omhandlet i APIA's anfægtede afgørelser, udtrykkeligt, at når erhververen underretter den kompetente myndighed og anmoder om udbetaling af støtte fra EGFL og/eller ELFUL, overtager erhververen alle de rettigheder og forpligtelser, som overdrageren har over for myndighederne i henhold til det retsforhold, som etableres ved støtteansøgningen, ansøgningen om støtte eller betalingsanmodningen.
- 68 Idet erhververen således har mulighed for at vælge, om vedkommende vil overtage den flerårige forpligtelse og overdragerens forpligtelser samtidig med bedriften, står det denne frit for at afveje fordelene og ulemperne ved en sådan forpligtelse, herunder muligheden for at skulle tilbagebetale hele støtten, herunder de beløb, som de tidligere støttemodtagere har modtaget. Erhververen har desuden mulighed for på forhånd i kontrakten med overdrageren at aftale det ansvar, der eventuelt kan påhvile hver af dem, såfremt den kompetente nationale myndighed tilbagesøger hele støtten hos erhververen i dennes egenskab af sidste støttemodtager, hvis vedkommende ikke kan opfylde denne forpligtelse indtil periodens afslutning på grund af en endelig indstilling af dennes landbrugsvirksomhed.

- 69 Det skal tilføjes, at den sidste støttemodtager drager fordel af de investeringer, der allerede er foretaget takket være støtten til dyrevelfærd, som er planlagt for den oprindeligt fastsatte flerårige periode.
- 70 Det følger heraf, at den forpligtelse til at tilbagebetale hele støtten, som i henhold til artikel 44, stk. 1, i forordning nr. 1974/2006 efter en overdragelse af bedriften påhviler den sidste støttemodtager, der er tvunget til endeligt at indstille sin landbrugsvirksomhed, står i rimeligt forhold til såvel formålet om at fremme dyrevelfærden som formålet om at sikre en effektiv beskyttelse af Unionens finansielle interesser.
- 71 Henset til det ovenstående skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 44, stk. 1, og artikel 44, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1974/2006, sammenholdt med proportionalitetsprincippet, skal fortolkes således, at hvis en støttemodtager i perioden for en forpligtelse, der er indgået som en betingelse for at modtage støtte, overdrager bedriften til en anden, som frivilligt overtager denne forpligtelse, og som efterfølgende endeligt indstiller sin landbrugsvirksomhed, er sidstnævnte støttemodtager forpligtet til at tilbagebetale den modtagne støtte i henhold til den samlede forpligtelse, herunder de beløb, som de tidligere støttemodtagere har modtaget, medmindre den pågældende medlemsstat har valgt ikke at kræve denne tilbagebetaling i henhold til den undtagelse, der er fastsat i denne artikel 44, stk. 2, litra a), og betingelserne for denne undtagelse er opfyldt.

Det tredje spørgsmål

- 72 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvilke omstændigheder der gør det muligt at anse betingelsen om, at »det ikke er muligt for efterfølgeren at overtage forpligtelsen«, som omhandlet i artikel 44, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1974/2006, for opfyldt.
- 73 Som det fremgår af nærværende doms præmis 60, kan en støttemodtager, såsom Groenland Poultry, i mangel af nationale standarder, der opfylder de betingelser, der er nævnt i denne doms præmis 59, ikke påberåbe sig denne bestemmelse for de nationale domstole.
- 74 Under disse omstændigheder og henset til besvarelsen af det andet spørgsmål, er det uforholdt at besvare det tredje spørgsmål.

Sagsomkostninger

- 75 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Sjette Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 47, stk. 1, i Kommissionens forordning nr. 1974/2006 af 15. december 2006 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 1698/2005 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL), som ændret ved Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 679/2011 af 14. juli 2011,**

skal fortolkes således, at

fortabelsen af retten til at benytte lejede aktiver som følge af opsigelsen af lejekontrakten vedrørende disse aktiver, efter at udlejerens, som var under insolvensbehandling på tidspunktet for kontraktens indgåelse, er gået konkurs, ikke udgør »force majeure eller usædvanlige omstændigheder« som omhandlet i denne bestemmelse.

- 2) Artikel 44, stk. 1 og 2, litra a), i forordning nr. 1974/2006, som ændret ved gennemførelsesforordning nr. 679/2011, sammenholdt med proportionalitetsprincippet,

skal fortolkes således, at

hvis en støttemodtager i perioden for en forpligtelse, der er indgået som en betingelse for at modtage støtte, overdrager bedriften til en anden, som frivilligt overtager denne forpligtelse, og som efterfølgende endeligt indstiller sin landbrugsvirksomhed, er sidstnævnte støttemodtager forpligtet til at tilbagebetale den modtagne støtte i henhold til den samlede forpligtelse, herunder de beløb, som de tidligere støttemodtagere har modtaget, medmindre den pågældende medlemsstat har valgt ikke at kræve denne tilbagebetaling i henhold til den undtagelse, der er fastsat i denne artikel 44, stk. 2, litra a), og betingelserne for denne undtagelse er opfyldt.

Underskrifter